

Қазақстандағы зайырлы мемлекет моделі: дінтанушы көзімен

ЖАРИЯЛАНДЫ
04.06.2025

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/180331/>

Автор: Дулат Әлфарабиұлы Садуахас

Жетекші: Кантарбаева Жанна Уринбасаровна

Қазақстандағы зайырлы мемлекет моделі: дінтанушы көзімен

Қазақстан тәуелсіздігін жариялаған сәттен бастап өзін зайырлы мемлекет ретінде бекітті. Бұл – Конституцияда жазылған басты қағидаттардың бірі. Бірақ зайырлылық дегеніміз не? Оның дінмен байланысы қандай? Қарапайым адамдар жиі шатастырып жататын бұл ұғымға дінтанушы көзімен қарап көрейік.

Зайырлы мемлекет – діннен тыс мемлекет дегенді білдірмейді. Бұл – мемлекет пен діннің өзара дербестігін, яғни ешбір діннің мемлекеттен артықшылыққа ие еместігін білдіретін ұстаным. Қазақстанда барлық діндер тең, заң алдында бәрі бірдей. Мұны зайырлылықтың негізгі принципі деп түсінуіміз керек.

Қазақстандағы зайырлы модельдің ерекшелігі – ол тек құқықтық формализм ғана емес, мәдени дәстүрлер мен тарихи сабақтастықпен тығыз байланысқан. Қазақ халқының тарихында ислам діні маңызды рөл атқарғанымен, ол әрқашан төзімділікпен, өзге сенімдерге құрметпен қабаттаса өмір сүрген. Бүгінгі таңда да елімізде ислам, православие, католицизм, протестантизм, буддизм, иудаизм секілді діндер бейбіт қатар өмір сүріп жатыр.

Дінтанушы ретінде айтарым: зайырлылық Қазақстанда дінсіздік немесе атеизмді білдірмейді. Керісінше, ол азаматтардың діни сенім бостандығын, ар-ождан еркіндігін қамтамасыз ететін құқықтық негіз болып табылады. Әркімнің шіркеуге, мешітке баруға немесе бармауға, қандай дінді ұстануға немесе мүлде ұстанбауға құқығы бар.

Қазіргі әлемде діни радикализм, экстремизм секілді қауіптер артқан шақта зайырлы модельдің рөлі ерекше. Ол – қоғамдағы тұрақтылықтың, ұлтаралық және дінаралық келісімнің кепілі. Бірақ бұл модельдің сәтті жұмыс істеуі үшін тек заң ғана емес, азаматтардың санасы, білім деңгейі, діни сауаттылығы маңызды. Сондықтан дінтанушылардың, ғалымдардың, ұстаздардың, журналистердің міндеті – қоғамға зайырлылықтың мағынасын дұрыс түсіндіру, діни мәдениетті қалыптастыру.

Қазақстан зайырлылықтың өзіндік үлгісін қалыптастыра алды. Ол Батыстың немесе Шығыстың үлгісін жай ғана көшіру емес, өзіміздің тарихи, мәдени, әлеуметтік ерекшеліктерімізге сүйенген ұлттық модель. Бұл – еліміздің басты жетістіктерінің бірі деп санаймын.

Ғылыми жетекшісі:

Ж. У. Кантарбаева, филос.ғ.к., Дінтану және мәдениеттану кафедрасының доценті

Мақала авторы:

Д. Ә. Садуахас, Дінтану және мәдениеттану кафедрасы, 1-курс студенті

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.